

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 4 juni 2009 *

I de förenade målen C-22/08 och C-23/08,

angående beslut att begära förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, från Sozialgericht Nürnberg (Tyskland), av den 18 december 2007, som inkom till domstolen den 22 januari 2008, i målen

Athanasios Vatsouras (C-22/08),

Josif Koupatantze (C-23/08)

mot

Arbeitsgemeinschaft (ARGE) Nürnberg 900,

meddelar

* Rättegångsspråk: tyska.

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Rosas samt domarna A.Ó. Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues (referent), U. Löhmus och P. Lindh,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
justitiesekreterare: handläggaren B. Fülöp,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 4 februari 2009,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Tysklands regering, genom M. Lumma och C. Blaschke, båda i egenskap av ombud,

- Danmarks regering, genom J. Bering Liisberg och B. Weis Fogh, båda i egenskap av ombud,

- Nederländernas regering, genom C. Wissels och M. de Grave, båda i egenskap av ombud,

- Förenade kungarikets regering, genom I. Rao och J. Coppel, båda i egenskap av ombud,

- Europaparlamentet, genom E. Perillo, A. Auersperger Matić och U. Rösslein, samtliga i egenskap av ombud,

- Europeiska unionens råd, genom M. Veiga och M. Simm, båda i egenskap av ombud,

- Europeiska gemenskapernas kommission, genom D. Maidani och F. Hoffmeister, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 12 mars 2009 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- ¹ Respektive begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 12 EG och 39 EG samt giltigheten av artikel 24.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven

64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG (EUT L 158, s. 77, och rättelser EUT L 229, 2004, s. 35, EUT L 197, 2005, s. 34, och EUT L 204, 2007, s. 28).

- 2 Respektive begäran har framställts i mål mellan Athanasios Vatsouras och Josif Koupatantze, å ena sidan, och Arbeitsgemeinschaft (ARGE) Nürnberg 900 (arbetslöshetskassa för staden Nürnberg) (nedan kallad ARGE), å andra sidan, om indragandet av de grundläggande förmåner för arbetssökande som Athanasios Vatsouras och Josif Koupatantze hade beviljats.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

- 3 I skälen 1 och 9 i direktiv 2004/38 föreskrivs följande:

”(1) Unionsmedborgarskapet ger varje unionsmedborgare en primär, individuell rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorium, med förbehåll för de begränsningar och villkor som fastställs i fördraget och genom de åtgärder som antas för att genomföra detta.

...

- (9) Unionsmedborgare bör ha rätt att uppehålla sig i den mottagande medlemsstaten i upp till tre månader utan andra villkor eller formaliteter än att de innehar ett giltigt identitetskort eller pass, med förbehåll för en mer gynnsam behandling som tillämpas på arbetssökande i enlighet med vad som erkänns av domstolens rättspraxis.”

4 I artikel 6 i direktiv 2004/38 föreskrivs följande:

”1. Unionsmedborgare skall ha rätt att uppehålla sig på en annan medlemsstats territorium i högst tre månader utan några andra villkor eller formaliteter än kravet på att inneha ett giltigt identitetskort eller pass.

2. Bestämmelserna i punkt 1 skall också tillämpas på familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat, som följer med eller ansluter sig till unionsmedborgaren och som innehar ett giltigt pass.”

5 I artikel 7 i direktiv 2004/38 föreskrivs följande:

”1. Varje unionsmedborgare skall ha rätt att uppehålla sig inom en annan medlemsstats territorium under längre tid än tre månader om den berörda personen

a) är anställd eller egenföretagare i den mottagande medlemsstaten, ...

...

3. Vid tillämpningen av punkt 1 a skall en unionsmedborgare som inte längre är arbetstagare eller egenföretagare behålla sin ställning som arbetstagare eller egenföretagare i följande fall:

...

c) Om personen har drabbats av vederbörligen registrerad ofrivillig arbetslöshet efter att ha fullgjort en anställning som varit tidsbegränsad till mindre än ett år eller efter att ha blivit ofrivilligt arbetslös under de första tolv månaderna samt har anmält sig som arbetssökande till en behörig arbetsförmedling. I detta fall skall ställningen som arbetstagare kvarstå under minst sex månader.

...”

6 I artikel 14 i detta direktiv föreskrivs bland annat följande:

”1. Unionsmedborgare och deras familjemedlemmar skall ha uppehållsrätt enligt artikel 6 så länge de inte blir en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem.

2. Unionsmedborgare och deras familjemedlemmar skall ha uppehållsrätt enligt artiklarna 7, 12 och 13 så länge de uppfyller villkoren i dessa artiklar.

...

4. Genom undantag från punkterna 1 och 2 och utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i kapitel VI får en utvisningsåtgärd under inga förhållanden vidtas mot unionsmedborgare eller deras familjemedlemmar

...

b) om unionsmedborgarna har kommit till den mottagande medlemsstatens territorium för att söka arbete. I detta fall kan unionsmedborgarna och deras familjemedlemmar inte utvisas så länge unionsmedborgarna kan styrka att de fortfarande söker arbete och att de verkligen har möjlighet att få anställning.”

7 I artikel 24 i direktiv 2004/38 föreskrivs följande:

”1. Om inte annat följer av sådana specifika bestämmelser som uttryckligen anges i fördraget och sekundärlagstiftningen skall alla unionsmedborgare som enligt detta direktiv uppehåller sig i den mottagande medlemsstaten åtnjuta samma behandling som den medlemsstatens egna medborgare inom de områden som omfattas av

fördraget. Även familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat, men som har uppehållsrätt eller permanent uppehållsrätt, skall åtnjuta denna rättighet.

2. Genom undantag från punkt 1 skall den mottagande medlemsstaten inte vara skyldig att bevilja socialt bistånd under uppehållets första tre månader, eller i förekommande fall den längre period som anges i artikel 14.4 b, och heller inte innan permanent uppehållsrätt beviljats vara skyldig att bevilja bistånd till uppehälle för studier inklusive yrkesutbildning i form av studiebidrag eller studielån till andra personer än anställda eller egenföretagare, personer som behåller sådan ställning eller deras familjemedlemmar.”

Den nationella lagstiftningen

8 I 7 § första stycket i den tyska lagen om social trygghet, bok II – Grundläggande förmåner för arbetssökande (Sozialgesetzbuch II, nedan kallad SGB II) föreskrivs följande:

”1) Rätt till förmåner enligt denna lag har personer som

1) har fyllt 15 men ännu inte 65 år,

2) är arbetsföra,

3) är i behov av bistånd och

4) stadigvarande vistas i Förbundsrepubliken Tyskland ...

Bestämmelserna omfattar inte ...

2) utlänningar som endast fått uppehållsrätt för att söka arbete, deras familjemedlemmar och förmånsberättigade enligt 1 § lagen om förmåner till asylsökande (Asylbewerberleistungsgesetz). Bestämmelserna om uppehållsrätt berörs inte.”

9 Enligt 23 § tredje stycket i den tyska lagen om social trygghet, bok XII – Socialt bistånd för utlänningar (Sozialgesetzbuch XII), saknar utlänningar som rest in i landet för att ansöka om socialt bistånd eller som endast fått uppehållsrätt för att söka arbete rätt till socialt bistånd.

10 I 1 § lagen om förmåner till asylsökande föreskrivs följande:

”1. Rätt till förmåner enligt denna lag har utlänningar som vistas i landet och som

- 1) har beviljats provisoriskt uppehållstillstånd enligt den tyska lagen om förfarandet vid ansökan om asyl (Asylverfahrensgesetz).

...”

Twisterna vid den nationella domstolen samt tolknings- och giltighetsfrågorna

Mål C-22/08

- 11 Athanasios Vatsouras, som är född den 10 december 1973 och grekisk medborgare, reste in i Tyskland i mars år 2006.
- 12 Den 10 juli 2006 ansökte han om förmåner enligt SGB II vid ARGE. ARGE beviljade förmånerna genom beslut av den 27 juli 2006. Förmånerna skulle betalas ut till och med den 30 november 2006. Athanasios Vatsouras inkomster från yrkesverksamhet drogs av från förmånsbeloppet, så att 169 euro kom att betalas ut per månad. Genom beslut av den 29 januari 2007 förlängde ARGE den period under vilken förmåner skulle betalas ut till den 31 maj 2007.
- 13 I slutet av januari år 2007 upphörde Athanasios Vatsouras yrkesverksamhet.

- 14 ARGE fastställde genom beslut av den 18 april 2007 att de beviljade förmånerna skulle dras in från och med den 30 april 2007. Athanasios Vatsouras begärde omprövning av beslutet. Den 4 juli 2007 meddelade ARGE att den inte fann anledning att ändra sitt tidigare beslut med hänvisning till att Athanasios Vatsouras enligt 7 § första stycket andra meningen punkt 2 SGB II saknade rätt till förmåner. Athanasios Vatsouras överklagade beslutet till Sozialgericht Nürnberg.
- 15 Sedan den 4 juni 2007 är Athanasios Vatsouras åter yrkesverksam, vilket innebär att han inte längre är i behov av socialt bistånd.

Mål C-23/08

- 16 Josif Koupatantze, som är född den 15 maj 1952, är grekisk medborgare.
- 17 Han reste in i Tyskland i oktober år 2006. Den 1 november samma år accepterade han ett erbjudande om anställning. Hans anställningsavtal upphörde att gälla den 21 december samma år. Arbetsgivaren hänvisade till bristande ordringång.
- 18 Den 22 december 2006 ansökte Josif Koupatantze om grundläggande förmåner för arbetssökande enligt SGB II vid ARGE. ARGE beslutade den 15 januari 2007 att 670 euro skulle betalas ut till Josif Koupatantze per månad till och med den 31 maj 2007. ARGE fastställde emellertid därefter, genom beslut av den 18 april 2007, att förmånen skulle dras in med verkan från och med den 28 april 2007.

- 19 Josif Koupatantze begärde omprövning av detta beslut. Den 11 maj 2007 meddelade ARGE att den inte fann anledning att ändra sitt tidigare beslut med hänvisning till att han enligt 7 § första stycket andra meningen punkt 2 SGB II saknade rätt till förmåner. Josif Koupatantze överklagade beslutet till den hänskjutande domstolen.
- 20 Sedan den 1 juni 2007 är Josif Koupatantze åter yrkesverksam, vilket innebär att han inte längre är i behov av socialt bistånd.

Giltighets- och tolkningsfrågorna

- 21 Sozialgericht Nürnberg beslutade den 18 december 2007 att vilandeförklara målet och hänskjuta följande frågor till EG-domstolen:

- ”1) Är artikel 24.2 i direktiv 2004/38 ... förenlig med artikel 12 EG jämförd med artikel 39 EG?
- 2) Om fråga 1 besvaras nekande: Utgör artikel 12 EG jämförd med artikel 39 EG ett hinder för nationella bestämmelser enligt vilka unionsmedborgare saknar rätt till socialt bistånd när den längsta tillåtna tiden för att uppehålla sig inom en annan medlemsstats territorium enligt artikel 6 i direktiv 2004/38 ... har överskridits och uppehållsrätt inte föreligger enligt andra bestämmelser?

3) Om fråga 1 besvaras jakande: Utgör artikel 12 EG hinder för nationella bestämmelser enligt vilka medborgare i medlemsstaterna saknar rätt till socialt bistånd som beviljas illegala invandrare?”

22 Domstolens ordförande beslutade den 7 april 2008 att förena målen C-22/08 och C-23/08 vad gäller det skriftliga och muntliga förfarandet samt domen.

Prövning av giltighets- och tolkningsfrågorna

Inledande anmärkningar

23 Även om det inom ramen för kompetensfördelningen mellan gemenskapsdomstolarna och de nationella domstolarna i princip är den nationella domstolens uppgift att undersöka om de faktiska förutsättningarna för att tillämpa en gemenskapsbestämelse är uppfyllda i det mål som är anhängigt vid den, kan domstolen när den avger ett förhandsavgörande i förekommande fall bidra med preciseringar för att vägleda den nationella domstolen vid dess tolkning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 juli 2000 i mål C-424/97, Haim, REG 2000, s. I-5123, punkt 58).

24 Såsom framgår av beslutet om hänskjutande grundar sig de ställda frågorna på antagandet att Athanasios Vatsouras och Josif Koupatantze, vid tidpunkten för de faktiska omständigheterna i målen, inte utgjorde ”arbetstagare” i den mening som avses i artikel 39 EG.

- 25 Den nationella domstolen har konstaterat att Athanasios Vatsouras ”inte kunde försörja sig på” sin ”korta period av yrkesverksamhet i ringa omfattning” och att Josif Koupatantze endast var yrkesverksam i ”lite mer än en månad”.
- 26 Domstolen önskar här klargöra att begreppet arbetstagare i artikel 39 EG enligt fast rättspraxis är ett gemenskapsrättsligt begrepp som inte ska tolkas restriktivt. Varje person som utför verkligt och faktiskt arbete, med undantag av arbete som utförs i så liten omfattning att det framstår som marginellt och sidoordnat, ska betraktas som en arbetstagare. Kännetecknet för ett anställningsförhållande är enligt denna rättspraxis att en person under en viss tid mot ersättning utför arbete åt en annan person under dennes ledning (se, bland annat, dom av den 3 juli 1986 i mål 66/85, Lawrie-Blum, REG 1986, s. 2121, punkterna 16 och 17, svensk specialutgåva, volym 8, s. 661, och av den 11 september 2008 i mål C-228/07, Petersen, REG 2008, s. I-6989, punkt 45).
- 27 Varken den omständigheten att ersättningen är låg eller frågan varifrån medlen till ersättningen kommer har någon betydelse vid bedömningen av om en person ska betecknas som arbetstagare i gemenskapsrättslig mening (se dom av den 31 maj 1989 i mål 344/87, Bettray, REG 1989, s. 1621, punkt 15, och av den 30 mars 2006 i mål C-10/05, Mattern och Cikotic, REG 2006, s. I-3145, punkt 22).
- 28 Det förhållandet att en arbetstagares inkomst understiger existensminimum hindrar inte att vederbörande kan anses utgöra en arbetstagare i den mening som avses i artikel 39 EG (se dom av den 23 mars 1982 i mål 53/81, Levin, REG 1982, s. 1035, punkterna 15 och 16, svensk specialutgåva, volym 6, s. 335, och av den 14 december 1995 i mål C-317/93, Nolte, REG 1995, s. I-4625, punkt 19). Detta gäller även om vederbörande försöker komplettera den lön som han eller hon erhåller med andra medel såsom ekonomiskt stöd som tas från allmänna medel i bosättningsmedlemsstaten (se dom av den 3 juni 1986 i mål 139/85, Kempf, REG 1986, s. 1741, punkt 14; svensk specialutgåva, volym 8, s. 629).

- 29 Det faktum att avlönad verksamhet utövas under kortare tid kan inte heller i sig medföra att artikel 39 EG inte ska tillämpas på den (se dom av den 26 februari 1992 i mål C-3/90, Bernini, REG 1992, s. I-1071, punkt 16, och av den 6 november 2003 i mål C-413/01, Ninni-Orasche, REG 2003, s. I-13187, punkt 25).
- 30 Av detta följer att det inte är uteslutet att de nationella myndigheterna i samband med en helhetsbedömning av det aktuella anställningsförhållandet kommer fram till att arbetet, oberoende av den låga lönenivån och den omständigheten att det endast har utövats under kortare tid, är verkligt och faktiskt, varmed innehavaren av detsamma kan betraktas som arbetstagare i den mening som avses i artikel 39 EG.
- 31 Om den nationella domstolen bedömer att så är fallet med den verksamhet som utövades av Athanasios Vatsouras respektive Josif Koupatantze skulle de ha kunnat behålla sin ställning som arbetstagare under minst sex månader under förutsättning att villkoren i artikel 7.3 c i direktiv 2004/38 var uppfyllda. Det ankommer uteslutande på den nationella domstolen att göra en bedömning av sådana faktiska omständigheter.
- 32 Om Athanasios Vatsouras och Josif Koupatantze hade behållit sin ställning som arbetstagare skulle de ha haft rätt till sådana förmåner som föreskrivs i SGB II med stöd av artikel 24.1 i direktiv 2004/38 under den nämnda perioden på minst sex månader.

Den första frågan

- 33 Den nationella domstolen har ställt denna fråga för att få klarhet i huruvida artikel 24.2 i direktiv 2004/38 är förenlig med artikel 12 EG jämförd med artikel 39 EG.

- 34 I artikel 24.2 i direktiv 2004/38 föreskrivs ett undantag från principen om likabehandling som är tillämpligt på andra unionsmedborgare än anställda eller egenföretagare, personer som behåller sådan ställning eller deras familjemedlemmar, som uppehåller sig inom en mottagande medlemsstats territorium.
- 35 Enligt denna bestämmelse är den mottagande medlemsstaten inte skyldig att ge arbetssökande rätt till socialt bistånd under den längre period som de har rätt att uppehålla sig i medlemsstaten.
- 36 Medborgare från en medlemsstat som söker anställning i en annan medlemsstat omfattas av tillämpningsområdet för artikel 39 EG och har följaktligen rätt till den likabehandling som föreskrivs i artikel 39.2 EG (dom av den 15 september 2005 i mål C-258/04, Ioannidis, REG 2005, s. I-8275, punkt 21).
- 37 Med beaktande av inrättandet av unionsmedborgarskapet och den tolkning som gjorts i rättspraxis av unionsmedborgarnas rätt till likabehandling är det inte heller längre möjligt att undanta en ekonomisk förmån som är avsedd att underlätta tillgången till anställning på en medlemsstats arbetsmarknad från tillämpningsområdet för artikel 39.2 EG (dom av den 23 mars 2004 i mål C-138/02, Collins, REG 2004, s. I-2703, punkt 63, och domen i det ovannämnda målet Ioannidis, punkt 22).
- 38 Det är likväl legitimt att medlemsstaten beviljar en sådan ersättning först efter att ha säkerställt att det finns ett faktiskt samband mellan den arbetssökande och medlemsstatens arbetsmarknad (dom av den 11 juli 2002 i mål C-224/98, D'Hoop, REG 2002, s. I-6191, punkt 38, och domen i det ovannämnda målet Ioannidis, punkt 30).

- 39 Ett sådant samband kan bland annat anses styrkt om personen i fråga under en rimlig tidsrymd verkligen har sökt arbete i den aktuella medlemsstaten (domen i det ovannämnda målet Collins, punkt 70).
- 40 Av detta följer att medborgare i en medlemsstat som söker arbete i en annan medlemsstat kan åberopa artikel 39.2 EG för att komma i åtnjutande av en ekonomisk förmån som är avsedd att underlätta tillgången till arbetsmarknaden när ett faktiskt samband föreligger mellan den arbetssökande och medlemsstatens arbetsmarknad.
- 41 De behöriga nationella myndigheterna och, i förekommande fall, de nationella domstolarna ska inte bara fastställa att ett faktiskt samband med arbetsmarknaden föreligger, utan också analysera nämnda förmåns beståndsdelar, i synnerhet dess ändamål och villkoren för beviljande av densamma.
- 42 Såsom generaladvokaten har uppgett i punkt 57 i sitt förslag till avgörande ska syftet med stödet analyseras mot bakgrund av dess resultat och inte mot bakgrund av dess formella utformning.
- 43 Ett villkor som det i 7 § första stycket SGB II, vilket består i att den berörda personen ska vara arbetsför, skulle kunna utgöra en indikation på att förmånen är ägnad att underlätta tillgång till anställning.

44 Det undantag som föreskrivs i artikel 24.2 i direktiv 2004/38 ska i vilket fall som helst tolkas i överensstämmelse med artikel 39.2 EG.

45 En ekonomisk förmån som är avsedd att underlätta tillgången till arbetsmarknaden kan inte anses utgöra ”socialt bistånd”, i den mening som avses i artikel 24.2 i direktiv 2004/38. Detta gäller oberoende av hur förmånen betecknas i den nationella lagstiftningen.

46 Med beaktande av vad som har anförts ovan ska den första frågan besvaras på följande sätt. Vad avser de rättigheter som tillkommer medborgare i en medlemsstat som söker arbete i en annan medlemsstat har det vid prövning av den första frågan inte framkommit någon omständighet som kan påverka giltigheten av artikel 24.2 i direktiv 2004/38.

Den andra frågan

47 Mot bakgrund av svaret på den första frågan saknas det anledning att besvara den andra frågan.

Den tredje frågan

48 Den nationella domstolen har ställt denna fråga för att få klarhet i huruvida artikel 12 EG utgör hinder för nationella bestämmelser enligt vilka medborgare i Europeiska unionens medlemsstater saknar rätt till socialt bistånd som beviljas illegala invandrare.

- 49 Den nationella domstolen har inom ramen för denna fråga hänvisat till bestämmelser i lagen om förmåner till asylsökande. I 1 § första stycket punkt 1 i denna lag föreskrivs att utlänningar som vistas i landet och som har beviljats provisoriskt uppehållstillstånd för asylsökande har rätt till sådana förmåner.
- 50 Den ställda frågan ska följaktligen förstås så, att den nationella domstolen önskar få klarhet i huruvida artikel 12 EG utgör hinder för nationella bestämmelser enligt vilka medborgare i medlemsstaterna saknar rätt till socialt bistånd som beviljas medborgare från tredjeland.
- 51 I artikel 12 första stycket EG föreskrivs att all diskriminering på grund av nationalitet ska vara förbjuden inom EG-fördragets tillämpningsområde, utan att det påverkar tillämpningen av någon särskild bestämmelse i fördraget.
- 52 Denna bestämmelse rör situationer som omfattas av tillämpningsområdet för gemenskapsrätten i vilka en medborgare i en medlemsstat diskrimineras i förhållande till medborgare i en annan medlemsstat uteslutande på grund av sin nationalitet. Den kan inte tillämpas på fall där medborgare i medlemsstaterna särbehandlas i förhållande till medborgare från tredjeland.
- 53 Med beaktande av vad som har anförts ovan ska den tredje frågan besvaras på följande sätt. Artikel 12 EG utgör inte hinder för nationella bestämmelser enligt vilka medborgare i medlemsstaterna saknar rätt till socialt bistånd som beviljas medborgare från tredjeland.

Rättegångskostnader

54 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) **Vad avser de rättigheter som tillkommer medborgare i en medlemsstat som söker arbete i en annan medlemsstat har det vid prövning av den första frågan inte framkommit någon omständighet som kan påverka giltigheten av artikel 24.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG.**
- 2) **Artikel 12 EG utgör inte hinder för nationella bestämmelser enligt vilka medborgare i medlemsstaterna saknar rätt till socialt bistånd som beviljas medborgare från tredjeland.**

Underskrifter